

ledning for dem som er interessert i vår store folkesykdom tuberkulosen, men også for alle med generell interesse for det samfunn som gikk foran dagens overflodssamfunn. Dessuten for dem som ønsker nye forslag til god lesning.

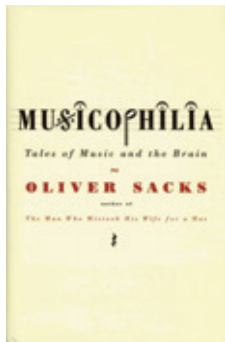
Per E. Børdahl
Kvinneklivnikken
Haukeland Universitetssykehus

Hjernen og musikken

Sacks O.

Musicophilia

Tales of music and the brain. 381 s. New York, NY: Knopf, 2007. Pris USD 26
ISBN 978-0-330-41837-9

Oliver Sacks (f. 1933) fikk sin medisinske grunnutdanning i Oxford. Tidlig i 1960-årene flyttet han til USA. Han gjennomførte spesialistutdanningen i neurologi i San Francisco og har siden praktisert som nevrolog i New York. Sacks

er mest kjent for sitt forfatterskap – han har skrevet om nevrologisk sykdom og skildret mennesker med nevrologiske lidelser (1). *Awakenings* (1973), som ble filmatisert i 1990, omhandler hans erfaringer med pasienter som led av alvorlige ettervirkninger av en hjernebetennelse kalt encephalitis lethargica. Enkelte av Sacks' bøker er oversatt til norsk, mest kjent er kanskje *Mannen som forvekslet kona med en hatt* (1985) og *En antropolog på Mars* (1995).

Sacks har besøkt Norge flere ganger, og i *A leg to stand on* (1984) kommer han med en selvbiografisk beretning om sine erfaringer etter at han under en tur ved Hardangerfjorden i august 1974 pådro seg en venstresidig quadricepseneruptur. *De fargeblindes øy og konglepalmeøya* (1996) er resultatet av et feltarbeid i Stillehavet, der han samarbeidet med den norske forskeren Knut Nordby (1942–2005), som selv var rammet av total fargeblindhet (akromatopsi).

Kliniske historier og beretninger står sentralt i Sacks' forfatterskap. Han har ønsket å videreutvikle en medisinsk fortellertradisjon som retter oppmerksomheten mot det syke mennesket så vel som de nevrologiske sykdommene (2). Tittelen på hans nyeste produkt er derfor ingen tilfeldighet. *Musicophilia: tales of music and the brain* (2007) belyser hvordan mennesker forstår og forholder seg til musikk og hvordan sykdom i nervesystemet kan påvirke

hvordan man opplever lyd og musikk. Det er fire seksjoner med i alt 29 kapitler. Emnet hjernen og musikken har gjerne vært inndelt i akustiske, kognitive og estetiske aspekter (3). Selv om tittelen *Musicophilia* bebuder et estetisk fokus, omhandles hovedsakelig de kognitive aspektene ved musikken. I den siste delen settes imidlertid søkelyset på musikk, emosjoner og identitet.

Sacks skriver godt om hvordan hjernen fungerer og om hvordan ulike sykdomstilstander kan påvirke hjernens bearbeiding av musikalske inntrykk. Temaer som er berørt er epileptisk betingede musikalske opplevelser, absolutt gehør og døvhets samt bruk av musikk innen behandling av ulike nevrologiske tilstander som demens, afasi og Parkinsons sykdom. Han trekker veksler på en rekke litterære beskrivelser av musikalske opplevelser, men han benytter seg også aktivt av innholdet i brevveksling med personer som har kontaktet ham for å dele sine erfaringer. Det er med overraskelse og en viss begeistring man kan konstatere at et av kapitlene i boken er basert på korrespondansen med en norsk kollega, Jørgen Jørgensen (f. 1936). Der blir en såkalt pseudostereoeffekt etter kirurgisk behandling av et akustikusnevrimom gjenstand for diskusjon.

Det finnes en del litteratur om musikkens virkninger på kroppen og om hjernen og musikk (4, 5). Sacks virker godt orientert i litteraturen, og teksten er solid forankret i relevante referanser. Doktoravhandlingen til den norske medisineren Hans Jacob Ustvedt (1903–82) er imidlertid ikke kommet med på litteraturlisten (6). Ustvedt, som selv spilte piano, disputerte i 1938 på et pionerarbeid hvor han kartla musikalitet og musikalske funksjonsutfall hos pasienter som var rammet av hjerneslag (7).

Musicophilia er leseverdig og underholdende, i tillegg til at den byr på innsikt i hvordan hjernen bearbeider musikalske inntrykk. Den omhandler musikalske fenomener som i liten grad er omtalt i tradisjonelle medisinske lærebøker, men som pasienter like fullt kan komme til å konsultere lege for. Sacks demonstrerer nok en gang at han er en enestående forteller og en populærvitenskapelig formidler av rang.

Jan C. Frich
Nevrologisk avdeling
Rikshospitalet

Litteratur

1. Frich JC. Oliver Sacks – verdenskjent forfatter og nevrolog. I: Dietrichs E, Stien R, red. *Hjernen og kulturen*. Oslo: Koloritt forlag, 2006: 168–75.
2. Sacks O. Clinical tales. *Lit Med* 1986; 5: 16–23.
3. Wieser HG. Music and the brain: lessons from brain diseases and some reflections on the «emotional» brain. *Ann N Y Acad Sci* 2003; 999: 74–94.
4. Brust JC. Music and the neurologist: a historical perspective. *Ann N Y Acad Sci* 2001; 930: 143–52.
5. Myskja A, Lindbæk M. Hvordan virker musikk på menneskekroppen? *Tidsskr Nor Lægeforen* 2000; 120: 1182–5.

6. Ustvedt HJ. Ueber die Untersuchung der musikalischen Funktionen bei Patienten mit Gehirnleiden, besonders bei Patienten mit Aphasie. Doktoravhandling. Helsingfors: Mercators Tryckeri, 1937.
7. Larsen Ø. Hans Jacob Ustvedt og musikken. *Tidsskr Nor Lægeforen* 2000; 120: 1251.

«Tolk – aat Kunsten var du for ditt Folk»

Lavik NJ.

En haugianer på teaterscenen

Dore Lavik – skuespiller og teaterregissør.
198 s, ill. Oslo: Unipub, 2008. Pris NOK 269
ISBN 978-82-7477-345-5

Professor emeritus Nils Johan Lavik (f. 1931) har skrevet en biografi om sin grandonkel – skuespilleren, regissøren og teaterdirektøren Dorotheus (Dore) Lavik (1863–1908). Forfatterens psykiatribakgrunn er lite

påtrengende, og bortsett fra hovedpersonens nære forhold til kollega Oscar Egede Nissen (1843–1911) og frue Fernanda (1863–1920) er det lite av innholdet som tilfredsstillende smale medisinske interesser. Dette er ren teaterhistorie, og som sådan antakelig av betydelig verdi. For denne anmelder var Dore Lavik tidligere bare kjent som den «tapende» part i kampen om samboeren Marie Andersen (1881–1969) med Knut Hamsun (1859–1952). Forfatteren fremstiller også sin slektning som mye av en «taper»: Som bondesønn fra Vestlandet hadde han store problemer med å bli anerkjent av hovedstadens kulturelite, hans språk fant ikke plass i «Salon og Portiere», han fikk ikke ansettelse ved Nationaltheatret og han måtte slåss med dårlig økonomi, slitsom reising og uerfarne skuespillere i sitt eget turnéensemble.

Sammen med sin første kone Ludovica Levy (1856–1922) grunnla Lavik i 1899 sitt eget teater i Kristiania, Sekondteateret. Dette prosjektet fikk kort levetid, til tross for et kunstnerisk høyt nivå på forestillingene og meget velvillige kritikker. Ekteparet hadde åpenbart ambisjoner, de startet også teaterskole. Påfallende mange senere storheter i norsk teater fikk sin første veiledning her: Hauk Aabel (1869–1961), Agnes Mowinckel (1875–1963), Harald Otto (1865–1928) og Ingolf Schanche (1877–1954). Anekdotiske opplysninger av denne typen er spennende også for en vanlig leser: Ingolf Schanches hjerteskjærende anmodninger til teaterdirektøren om en krone i forskudd på lønnen til mat, Vilhelm Krag (1871–1933) utilsloerte, nedset-